

HATAY'A YÖNELİK İSKÂN LARDA (1960-2007) GÖÇ YÖNETİMİNDE YAŞANAN YETERSİZLİKLERİN KÜLTÜREL ADAPTASYON VE MEKÂN AİDİYETİNE ETKİLERİ**

Bayram Çetin^{1*+}, Mürşide Coşkun²⁻

¹Doç. Dr., Bursa Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü, Beşeri ve İktisadi Coğrafya Anabilim Dalı

²Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı

*bayramcetin@uludag.edu.tr, mursidecoskun@hotmail.com

+ORCID: 0000-0002-8237-1360, *ORCID: 0000-0001-9293-3534

Öz- Bu çalışmada, Amik Ovası ve çevresine (Hatay) yönelik 1960-2007 yılları arasındaki iskân sürecine dair tespit edilen yönetim eksikliklerinin, iskân edilen toplulukların kültürel adaptasyon ve mekân aidiyetlerine olan olumsuz etkilerinin belirlenmesi hedeflenmiştir. Araştırma sahası, 1960-2007 yılları arasında iskânla şekillenmiş 6 yerleşmeden oluşmakla birlikte, incelemede buraya yerleştirilen topluluk oluşturabilecek sayı, bilinç ve ilişkiler ağına sahip nüfus temel alınmıştır.

Verilerin büyük bölümünü, katılımcı gözlem ve etnografik metot çerçevesinde 93 kişilik örnekleme yapılan derinlemesine görüşmelerden elde edilen birincil veriler oluşturmuştur. Bunun yanında, iskân söz konusu olması nedeniyle, Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, İl Afet Genel Müdürlüğü, Başbakanlık Devlet Arşivleri (BCA) ve Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) Hatay İl Müdürlüğü gibi kurumlara ait ikincil veriler de doküman analizi yoluyla yoğun olarak kullanılmıştır.

Sahada göç yönetim eksikliğine bağlı tarım alanları ve konutların yetersizliği, yerleşme ile ekonomik faaliyetlerin uyumsuzluğu, sosyo-kültürel entegrasyon sorunları, ötekileştirme gibi çok sayıda sorun tespit edilmiştir. Kümülatif bir sonuç olarak kültürel adaptasyon ve mekân aidiyetinde sıkıntı çeken göçmenlerde yönü belli olmayan göç eğilimlerinin artması söz konusudur.

Türkiye'de göç yönetimi kavramı ve uygulamalarının sadece uluslararası göçlerle sınırlı tutulmaması, iç göçleri de kapsayacak şekilde genişletilmesinin, daha işlevsel olacağı kanaatini taşımaktayız.

Anahtar Kelimeler – Göç Yönetimi, İskân, Kültürel Adaptasyon, Mekân Aidiyeti, Hatay.

THE EFFECTS OF THE INEFFICIENCIES IN MIGRATION MANAGEMENT ON CULTURAL ADAPTATION AND SPATIAL BELONGING IN THE SETTLEMENTS (1960-2007) IN HATAY

Abstract – The aim of this study is to determine the negative effects of the managerial deficiencies identified in the Amik Plain and its surroundings (Hatay) during the 1960-2007 settlement process, on the cultural adaptation and the spatial belonging of the communities resettled there.

Though the research area consists of 6 settlements formed by the settlement process between 1960 and 2007, the study is based on the population who were resettled here and had a network of numbers, consciousness and relationships to form a community.

Most of the data was primarily derived from in-depth interviews conducted with a sample of 93 people within the framework of participant observation and ethnographic method. In addition, due to the resettlement situation, secondary data belonging to institutions such as the Provincial Directorate of Environment and Urban Planning, Provincial Directorate for Natural Disasters, Prime Ministry State Archives (BCA) and Hatay Provincial Directorate of Turkish Statistical Institute (TurkStat) were used extensively through document analysis.

In the area, many problems have been identified such as *lack of agricultural areas and dwellings due to poor migration management, incompatibility of settlement and economic activities, socio-cultural integration problems and othering*. As a cumulative result, there is an increase in migration trends in migrants who suffer from *cultural adaptation and spatial belonging*.

We believe that in Turkey the concept and practices of migration management should not only be limited to international migrations, but should be expanded to include domestic migrations to be more functional.

Keywords – Migration Management, Settlement, Cultural Adaptation, Spatial Belonging, Hatay.

* Bu çalışmanın göç yönetimi odaklı şekli, 3-5 Ekim 2019 tarihinde II. Uluslararası Coğrafya Eğitimi Kongresi'nde "Türkiye'deki İç Göç Sorunsalında Yönetimsizlik Problemi: Hatay Örneği (Amik Ovası ve Çevresi)" başlığıyla sözlü sunum olarak sunulmuştur. Ancak herhangi bir yerde tam metin olarak basılmamıştır.

GİRİŞ

Bu çalışma “1940’tan Günümüze Hatay’a Göç Eden Toplulukların Kültürel Adaptasyon Süreci ve Mekân Aidiyeti (Amik Ovası ve Çevresi)” adlı yüksek lisans teziyle ilişkili olarak ortaya çıkmıştır. Adı geçen tezde, 1940’tan sonra Amik Ovası ve çevresine göç eden tüm toplulukların kültürel adaptasyonu ve mekân aidiyetini belirleme amacı güdülmüştür. Bu esnada özellikle iskân edilen toplulukların adaptasyon ve aidiyetlerinde yaşanan sorunların göç yönetimindeki eksikliklere dayalı olduğunun tespiti, bizi bu konuya yönlendirmiş, daha detaylı odaklanmamızda etkili olmuştur. Dolayısıyla bu çalışmada yasal alt yapısıyla birlikte 1960-2007 yılları arasında Amik Ovası ve çevresine yönelik iskân sürecinin, yetkili kurumlar tarafından uygulanışı, iskân planlamasındaki yetersizlikler ile kayıt tutma işlemlerindeki eksikliklerin toplulukların kültürel adaptasyonu ve mekân aidiyetine olan olumsuz etkileri incelenmiştir.

Göç kavramı literatürde genellikle mekân ve zaman vurgusuyla idari bir sınırı geçerek oturma yerini devamlı ya da uzun süreli değiştirme (Tümertekin ve Özgüç, 2009:289) ya da süresine ve göçe katılan birey sayısına vurgu yapılarak, nüfusun devamlı yaşama yerini birey, aile veya gruplar halinde terk edip, geçici veya sürekli yaşamak amacıyla bir başka yere gitmesi şeklinde tanımlanır (Doğanay, 2014: 193; Tekeli, 2013: 63-65; Südaş, 2012; Abadan-Unat, 2006; İçduygu ve Biehl, 2012). Geniş kapsamlı bu tanım, hangi sebeple ve yönü ne olursa olsun, uzun süreli yer değişikliğine dayanan nüfus hareketlerinin tamamının bir çatı kavram olan göç içerisinde değerlendirilmesine olanak verir.

Göç sürecinde iskânın (farklı sebeplerle devlet otoritesi tarafından yerleştirme) önemli bir yeri vardır. Hatta iskân politikaları göçü doğuran bir unsur olmaları nedeniyle çoğu zaman göç iskânla anılmıştır. İskân terimi sözlükte yurtlanma, yurtlandırma olarak geçse de (Akalin vd., 2011:1207) bunun ötesinde toplu yer değiştirmelerde önemli bir süreç olması hasebiyle siyasi, hukuki ve idari boyutu olan bir kavramdır. Bu bağlamda denilebilir ki, iskân ister imparatorluklar ister milli devlet sistemlerinde olsun mülkiyet ve kullanım hakkı gibi unsurları barındıran, toplumda siyasi, hukuki ve idari yönlerde etki yaratan bir süreçtir. Literatürde de bu özelliğiyle ilintili olarak göç nedeni ve şekli olarak kabul gören bir olgudur. Öyle ki literatürde iskân kanunu bir zorunlu göç kurumu olarak zikredilmektedir (Tekeli, 2013:143-144; Erder, 2014:77-137). Nitekim Cumhuriyet dönemindeki iç ve dış göçlerin şekillenmesinde önemli bir yeri olan 2510 Sayılı İskân Kanununun 17. Maddesinde de (1934) iskân benzer ifadelerle tanımlanır.

Günümüz koşullarında göç olgusu yalın salt bir mekân değişiminin ötesinde, kültürel, sosyal, ekonomik, simgesel, politik, enformasyon vb. gibi dinamiklerin etkileşimsel ve değişim boyutlarını da kapsar bir hale gelmiştir. Bu anlamda bireylerin göç motivasyonlarında önemli olan etkenler göçün etkileri yönüyle hem çıkılan hem de varılan mekânda çok karmaşık ağlar oluşturmaktadır. Dolayısıyla ülkelerin son dönemlerde ister iç ister dış göç sürecine yönelik yönetim politikaları üzerinde büyük hassasiyetle durdukları bir olgudur. Bu hassasiyet göç yönetimi kavramının doğmasına yol açmıştır.

Göç yönetimi, daha çok hukuki, idari ve siyasi boyutları olan kamu yönetimi temelli bir kavram olmakla birlikte, mekândaki kültürel, sosyal, ekonomik, simgesel, politik, enformatik etkileri yönüyle beşeri coğrafyayla ki özellikle siyasi coğrafyayla ilişkilidir. Özellikle kültürel adaptasyon ve mekân aidiyetine olan etkileri göz önüne alındığında, göçe dair sorunların azaltılması ya da çözülmesi adına da rolü göz ardı edilemez.

Göç yönetimi kavramı ilk kez İsveç Hükümeti ve BM küresel yönetim komisyonunun talepleri üzerine Bimal Ghosh tarafından geliştirilmiştir. Hem iç göç hem de uluslararası düzeydeki göçler için kullanılan kavram, mülteciler dâhil tüm insan hareketliliğini kapsamaktadır. Göç yönetimi, göçü tüm paydaşlara fayda sağlayacak düzenli, öngörülebilir ve yönetilebilir hale getirme girişimi olarak tanımlanır. Burada yararlı insan akışlarının sürdürülmesi, yarar sağlamayanların ise kısıtlanması temel alınmıştır. Bu bağlamda göç yönetiminin üç eğilime sahip olduğu söylenebilir. İlki, göçe yönelik müdahaleleri yapan kurumların işleyişi, stratejisi ve rolüne işaret eder. İkincisi göç yönetiminde etkili kurumların uygulamaları olan insan ticaretiyle mücadele, sınır kontrollerinden sorumlu yetkilileri eğitmek gibi kapasite geliştirme işlemlerini kapsamaktadır. Üçüncüsü ise göçün nasıl yönetilmesi gerektiği hakkında söylem ve yeni anlatılara işaret etmektedir (Geiger ve Pécoud, 2010:1-10; Ghosh, 2015:10-14).

Göç yönetimi kavramı, IOM tarafından oluşturulan Uluslararası Göç Terimleri Sözlüğünde, hem devlet sınırları içerisinde yabancıların girişi ve mevcudiyetini, hem de mültecilere ve korunma ihtiyacı bulunan diğer kişilere sağlanan korumanın yönetimi olarak tanımlanır. Bu yönetim, ulusal bir sistem içindeki çeşitli devlet kurumlarının katılımıyla sağlanmaktadır. Göç yönetimi, göçe ilişkin kilit konuları ele alacak politikaların, yasal ve idari düzenlemelerin geliştirilmesine yönelik planlı bir yaklaşım anlamına gelir (IOM. 2013:36).

Türkiye’de geçmişten günümüze göç yönetimi kavramsal çerçevede yeterince ele alınmadığı gibi, uygulamada da büyük oranda hukuki boyutuyla sınırlı kalmıştır. Türkiye Cumhuriyeti’nde iskân ve nüfus değişimiyle ilgili ilk hukuki düzenlemeler Lozan Antlaşması’nda kabul edilen mübadele sözleşmesi üzerine, 13 Ekim 1923 Tarih ve 352 Sayılı yasayla, ‘Mübadele, İmar ve İskân Vekâleti’nin kurulmasıyla olmuştur. Bu dönemde çıkarılan yasalar nüfus, güvenlik, topraksızlık gibi problemlerin çözümü için düzenlenmiş olmakla birlikte mübadele dışındaki göçlerin yönetimi noktasında yetersizdir. Bunun üzerine 21 Haziran 1934 yılında 2510 Sayılı İskân Kanunu çıkarılmıştır. Bu kanunun temeli milli kimliği güçlendirme esasına dayalıdır.

Göç yönetimine dair yasal düzenlemelerin yanında ciddi anlamda ilk teşkilatlanma 2013 yılında İçişleri Bakanlığına bağlı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün¹ kurulmasıyla olmuştur. Ancak kurum doğrudan dış göçlerin yönetimine dair bir yapı sergilememekte, iç göçler konusunda herhangi bir model üretmemektedir.

Göçle gelen mekân değişimi birey veya toplulukların sosyal, kültürel ve ekonomik birçok açıdan yeniden uyumlarını gerektirir. Bu da yeni bir adaptasyon ve mekân aidiyet sürecinin başlaması anlamına gelir ki, çok faktörlü olması nedeniyle beklenen tatminkâr sonuçların alınması anlamında yönetilmesi oldukça güç bir süreçtir.

Kültürel adaptasyon, bireylerin ve toplulukların gerek yer değiştirme sonucunda karşılaştıkları yeni mekân veya kültüre, gerekse de mevcut mekânlarının iç dinamiklerine bağlı olarak karşılaştıkları sosyal, ekonomik, siyasi gelişmelere entegrasyon gibi tepkisel unsuru ihtiva eden dinamik bir süreçtir. Bu yönüyle kültürel adaptasyon topluluk veya bireylerin sadece başka kültürlere uyumunu değil, aynı zamanda bireyin kültürel edinimleri sayesinde mekâna adaptasyonuna da gönderme yapan bir kavramdır.

Literatürde kültürel adaptasyonun belirlenmesine dair birden fazla göstergenin temel alındığını söylemek mümkündür. Bunlardan ilki anıtsal mekânlar ki, Lefebvre anıtsal mekânları kendine has ritüelleriyle bireylerin aidiyetlerine işaret eden ve gerçekliklerini daha doğru yansıtan bireysellikten ziyade kolektif toplumsal görüngüler olarak ifade etmektedir (Lefebvre, 2014: 133-134, 232-233). Özellikle mezarlıklar bu noktada dikkat çekici yerlerdir.

¹ Söz konusu kurum 2013 yılında 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu kapsamında oluşturulmuştur. İlgili kurumun teşkilatlanması yurt içi ve yurt dışında gerçekleştirilmektedir. Ülke içinde il ve ilçe göç idaresi müdürlükleri görev yaparken yurtdışında ise göç müşavirlikleriyle göç ataşelikleri görev yapmaktadır (<http://www.resmigezete.gov.tr/>) (<http://www.goc.gov.tr/>).

Kültürel adaptasyonun tespiti konusunda diğer bir yol olarak Berry ise, bireylerin göç öncesi yeme-içme alışkanlıklarını sürdürüp sürdürmemeleri, değer verilen ritüeller, kuşaklar arası aktarım ve konuştukları dil, kimlerle zaman geçirdikleri ve geldikleri yerleri kitle iletişim araçları yoluyla takip edip etmemeleri gibi unsurları temel almıştır (Berry, 1997; Berry, vd, 2006; Berry, 2013).

Mekânsal aidiyet yaşantısal deneyimler sonucu kurulan duygusal bir bağa işaret etmektedir. Mekân aidiyetinde bağlılık veya bağlı olma durumundan çok bireylerin mekânı deneyimlemeleri sonucunda kendileyerek mekânla özdeşim duygusuna bağlı aidiyet geliştirmeleri rol oynar. Yani bireyin kendini mekânla ayrılmaz bir bütün veya kendi kimliğinin bir parçası olarak merkeze alması durumu olarak da yorumlanabilir. Zira mekân aidiyeti bireyin köken veya kökensizlik duygusunun durumsal karşılığı olması nedeniyle, bireyin belirsizlik, bilinemezlik durumunun ve sosyal yaşantısının bir gereği olarak önemlidir (Jensen, 2017: 25-32; Göregenli, 2015:179-187).

Mekân aidiyetinin belirlenmesi noktasında literatürde bireylerin gelecek kurgularına ilişkin sorulara verdikleri cevapların temel alındığı dikkati çeker (Lalli, 1992). Kişi, aile ya da toplulukların gelecek kurgularının hangi mekân üzerinden yapıldığı burada önemli rol oynamaktadır.

Coğrafi anlamda bütüncül olarak yaklaşıldığında göçmenlerin mekâna bağlılıkları ve kültürel adaptasyonları, göç şekli, sosyo-demografik özellikleri, topluluk olup-olmama ve aynı şekilde çıktıkları ve yönedikleri mekânın sosyo-kültürel yapıları gibi birtakım değişkenlerle şekillenir. (Lalli, 1992; Berry, 1997; Taras, 2007; Berry vd., 2006; Berry, 2013; Tümertekin ve Özgüç, 2009: 49; Göregenli ve Karakuş, 2014: 101-105; Harvey, 2013; Jensen, 2017: 36- 39; Uysal, 2014). Bu değişkenler başlı başına etkili birer faktör olarak rol oynadığı gibi, göç yönetimiyle ilişkili olarak olumlu ya da olumsuz birer etkene dönüşebilmektedir. Göç yönetimi burada kilit role sahiptir. Nitekim eldeki çalışmanın önemi de bu noktada ortaya çıkar ki, çalışma göç yönetiminde yaşanan eksikliklerin sözü edilen değişkenler üzerinden kültürel adaptasyon ve mekân aidiyetine olan olumsuz etkileri konusunda farkındalık oluşturma gayretindedir.

AMAÇ VE YÖNTEM

Araştırma, Amik Ovası ve çevresine yurtiçinden yapılan iskânlarla bağlı şekillenmiş 6 yerleşme birimindeki toplulukların kültürel adaptasyon ve mekân aidiyet durumları ile göç yönetim süreci arasındaki ilişkiyi belirleme amacı gütmektedir. Araştırmada, iskânla gerçekleşen göçlerin

yönetiminde tespit edilen *yetersiz planlama-eksik yönlendirme, göç ve adaptasyon (ekonomik-kültürel) sürecinin takibinde yaşanan kesintiler, göç kayıtlarının yetersizliği* gibi göç yönetimine dair eksikliklerin, toplulukların kültürel adaptasyonları ve mekân aidiyetleri üzerinde yarattığı olumsuz etkilerinin tespiti hedeflenmiştir. Bu bağlamda çalışma, çok sayıda kronikleşmiş problem temelinde iskânlar üzerinden iç göçlerin de planlanarak yönetilmesinin gerekliliği hususunda farkındalık oluşturma amacı gütmektedir.

Amaca yönelik olarak çalışmada iki tür veri kullanılmıştır. İlkinde iskân edilen topluluklara yönelik tutulmuş olan kayıtlar oluştururken, diğerini ise yaklaşık 2 yıl süresince topluluklarla yapılan derinlemesine görüşme ve katılımcı gözlem yoluyla elde edilen birincil veriler oluşturur. İskâna dair kayıtlardan müteşekkil dokümanlar Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA) ile Hatay Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü arşivlerinden bir aylık çalışmayla temin edilmiştir. Yerleşme nüfuslarının güncel verileri ise Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) Hatay İl Müdürlüğü kayıtlarından temin edilmiştir.

Verilerle paralellik arz edecek şekilde çalışmada 2 yöntem kullanılmıştır. Öncelikle Amik Ovası ve çevresine gerek kamulaştırma ve afet, gerekse de göçebelerin iskânına yönelik belge ve dokümanların analizi yoluna gidilmiştir. Tutanak, belge ile bireylere ait dosyaların analizinde, *iskân edilme nedenleri, iskân şekilleri, iskân tarihleri, hem çıktıkları hem de yerleştirildikleri alanların özelliklerine yönelik bilgiler* aranmıştır.

Toplulukların mekândaki uyum ve kalıcılığın yönelik birincil veriler, nitel çerçevede sahada yaklaşık 2 yıl süren gözlem ve etnografik metotla elde edilmiştir. Derinlemesine görüşme ve katılımcı gözlem yoluyla elde edilen verilerden göç eden bireylerin kültürel adaptasyon süreçleri ve mekân aidiyetlerinin tespiti hedeflenmiştir. Ayrıca göç süreçlerine ilişkin belge ve doküman kayıtlarından elde edilen verilerin teyidinde dair cevaplar da aranmıştır. Derinlemesine görüşmelerden elde edilen veriler betimsel analize tabi tutularak değerlendirilmiştir.

Örnekleme, bireylerin Hatay'da doğmamış ve göç etmiş oldukları tarih itibarıyla bu süreci kapsamlı bir şekilde hatırlıyor olma ve çocuk olmama koşuluyla birlikte, cinsiyetleri ve kalış süreleri göz önünde bulundurularak amaçsal olarak tespit edilmiştir. Bu bağlamda 45'i kadın, 48'i erkek olmak üzere toplamda 93 kişiden oluşan örneklem, mevcut topluluklar içerisinde amaçsal, tabakalı ve kartopu

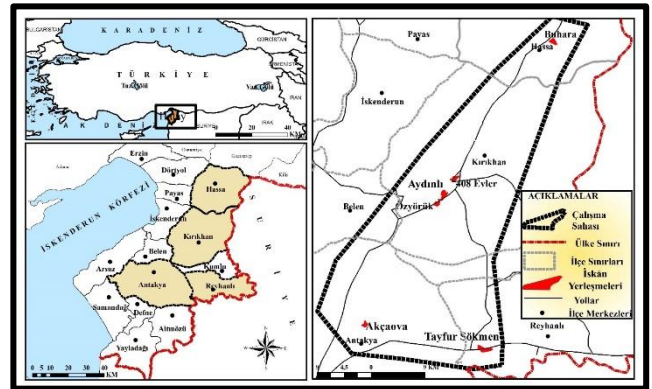
yöntemleri kullanılarak karma bir şekilde belirlenmiştir. Yaş ortalamaları 61,7'dir.

Çalışmanın geçerlik ve tutarlılığının teyidi için, gözlem ve görüşmeler iki araştırmacı tarafından aynı guruplara birbirinden bağımsız olarak yapılmış, elde edilen bulgular kendi ortamı içerisinde değerlendirilerek ve katılımcıların teyidi neticesinde metne taşınmıştır. Nitekim gerekli görülen yerlerde katılımcıların görüşleri metne doğrudan aktarılmıştır. Aktarımlarda katılımcılar *Erkek/Kadın, 66, Çiftçi, Aydınlu/Kırıkhan* şeklinde cinsiyeti, yaşı, mesleği ve ikametgâh yeri ile belirtilmiş, isimlerinin gizli kalacağı sözüne binaen isimleri verilmemiştir. Bu yönüyle, nitel araştırma metotları çerçevesinde geçerliği ve tutarlılığı yüksek bir çalışma olup, benzer yerler için aktarılabilir olduğu kanaatini taşımaktayız.

Katılımcıların meslekleri, görüşme yapıldığı esnada kendi beyanları çerçevesinde belirttikleri işler temel alınarak metne yansıtılmıştır. Zira iskân uygulamalarından önceki meslekleri farklılık gösterebilmektedir ki, zaten önemli bir kısmı göçebelikten sedanter hayata geçiş yapmıştır.

ARAŞTIRMANIN MEKÂNSAL VE ZAMANSAL KAPSAMI

Çalışmada, Amik Ovası ve çevresine tekabül eden idari olarak Hatay ilinin Antakya, Hasa, Kırıkhan ve Reyhanlı ilçe sınırları içerisinde² yer alan Akçaova (Antakya), Aydınlu, 408 Evler, Özyörük (Kırıkhan), Buhara (Hassa) ve Tayfur Sökmen (Reyhanlı) yerleşmelerine 1960-2007 yılları arasında iskânla yerleştirilen topluluklar temel alınmıştır (Şekil 1).

Şekil 1: Araştırma Sahasının Yeri ve Sınırları

İncelemeye konu olan iskânlar 1960 ile 2007 yılları arasında yaklaşık 50 yıllık süreçte peyderpey gerçekleşmiştir. İskânlar

² Söz konusu yerleşmelerin bir kısmı Hatay'ın büyük şehir olmasına (Hatay iline 12.11.2014 tarihinde 6360 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu çerçevesinde büyükşehir statüsü kazandırılmıştır) bağlı olarak, idari anlamda belde ve köy statüsünden bağlı oldukları ilçelerin mahalleleri statüsüne getirilmişlerdir. Böyle olmakla birlikte bu yerleşme birimlerini gerek nüfusları açısından gerekse de fonksiyonel özellikleri yönüyle birer kırsal yerleşme olarak adlandırmak mümkündür.

Antakya, Reyhanlı ve Hassa ilçelerine olsa da asıl Kırıkhan ilçe ve merkezinde yoğunluk kazanır. Yurtiçinden ilk iskân 1964 yılı itibariyle Çaykara/Trabzon'dan getirilen 408 haneyle başlamıştır. Çalışma sahasında yeni mahallelerin oluşumuna yol açan iskân faaliyetleri 1973 ve 1977'de göçebe yörüklerin Aydınlı ve Özyörük mahallelerine yerleştirilmeleriyle devam etmiştir. 1984 ve 1987 yıllarında sadece Samsun'dan getirilen 171 hane Tayfur Sökmen mahallesine yerleştirilmiştir. 1990'lı yıllar ve sonrası sahada iskân faaliyetlerinin yoğunlaştığı ve göçmenlerin de çeşitlendiği dönemdir. Bu dönemde göçebe yörükler ile Trabzon ve Samsun'dan gelenlere Sinop, Giresun ve Adıyaman'dan gelenler de eklenmiştir. İskânlar 2007 yılına kadar peyderpey sürmüş, Özyörük, Tayfur Sökmen, Akçaova ve Buhara mahallelerinin oluşumuna ya da yeniden şekillenmesine yol açmıştır (Tablo 1).

Tablo 1: Toplulukların İskân Yılı, Geldiği Yer, İskân Süreci ve Günümüzdeki Hane Sayıları

Yerleşmenin Adı	Topluluk Adı	Geldikleri Yer	İskân Yılı	İskândaki Hane Sayısı	Günümüzdeki Hane Sayısı
Akçaova	Samsunlular	Giresun	1996	229	18
	Samsunlular	Samsun	1991	78	18
Aydınlı	Aydınlılar	Göçebe	1973	161	270
Buhara	Aydınlılar	Göçebe	1996/2003/2004	375/144/300	140-150
408 Evler	Lazlar	Trabzon	1964	408	434
Özyörük	Aydınlılar	Göçebe	1977/1995/2000/2007	88/46/47/(201/176)	190
Tayfur Sökmen	Samsunlular	Adıyaman	1991	15	5
	Samsunlular	Samsun	1984/1887/1990	171/60	45
	Samsunlular	Sinop	1990	160	63

Kaynak: Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Arşivleri, BCA ve saha çalışmalarından.

1. İSKÂN LARDA TEMEL ALINAN HUKUKİ ÇERÇEVE

Başlangıçta iskân süreci, 2510 Sayılı İskân Kanunu temel alınarak kurgulanmıştır. 2510 Sayılı Kanuna çeşitli dönemlerde ekler getirilerek tekrar revize edilmekle birlikte iskânın genel çerçevesi 2006 yılına kadar bu kanunla belirlenmiştir.

2510 Sayılı Kanun çerçevesinde dul ve 18 yaşından büyük evli çocukların aile olarak iskân edilmeleri, yine yapılan iskân etütleri sonucunda belirlenen ve bu aşamadan itibaren 'hak sahibi' olarak adlandırılan ailelerin ilgili iskân kanununa göre 10 yıl boyunca konutlarını ve arazilerini boş bırakmama koşuluyla yerleştirilmeleri düşünülmüştür.

Ayrıca ailelere tarımsal veya şehirsiz iskân talepleri çerçevesinde uygun görülen bir veya birkaç merkez arasında seçim yapma hakkı da tanınmış olup, herhangi bir merkezi seçmeme veya istememe durumlarında iskân haklarının düşürüleceği ifade edilmiştir.

Çalışmaya konu olan toplulukların belli bir kesimi yukarıda belirtilen şartlar doğrultusunda iskân edilirken, kalanı ise 2510 Sayılı Kanuna getirilen 16/06/1970 Tarihli, 1305 Sayılı Ek Kanun çerçevesinde yerleştirilmiştir. Devlet yatırımlarına bağlı olarak yaşanan gelişmelerden etkilenen vatandaşların yeniden yerleştirilmelerine ilişkin olarak yapılan bu ek kanun, önceki dönemlerde devlete büyük bir maddi külfet getiren hibe yoluyla iskân etme şeklini değiştirmeyi amaçlayan bazı maddeleri kapsamaktadır. Buna göre yeni yapısıyla iskân edilenler bir fona bağlı olarak uzun vadeli (25 yıl) borçlandırılmıştır.

Ek kanunla gelen diğer bir değişiklik de kamulaştırmayla iskân edilmek istemeyenlere istimlak bedellerinin ödenmesi şeklindedir. Yani her ne kadar kamulaştırma zorunlu bir göç sürecini doğursa da iskân bir zorunluluktan ziyade bir tercihe dönüştürülmüştür.

2. BULGULAR

2.1. Göç Yönetimine Dair Tespit Edilen Eksiklikler

2.1.1. Yetersiz Planlama/ Eksik Yönlendirme

Burada ifade edilen planlama/yönlendirme, iskânla birlikte ulaşılabilecek beklenen yakın ve uzak hedefler çerçevesinde gerek mekân gerekse de sosyo-ekonomik ve kültürel yapının şekillendirilmesidir. İskân için hazırlanan alt yapı da bu çerçevede değerlendirilebilir. Genel anlamda iskân politikalarında yerleştirilen göçmenlerin mekânın fiziki ve sosyo-kültürel unsurlarına entegrasyonları yoluyla mekânda kalıcılıkları hedeflenir. Ancak araştırma sahasında bu genel çerçevenin aksine bir sürecin işlediği görülmüştür. Dolayısıyla iskân süreci 1-ekonomik verimlilik hedeflerinden yoksun, 2-sosyal-kültürel adaptasyon yönü zayıf, 3-nüfus-hane (miktar) ile konut büyüklüğü ilişkisine dair yetersiz bir öngörüyle işlemiş/işletilmiştir. Bu topluluklara tahsis edilen konut ve arazilerin büyüklükleri, yer seçimleri, bunların verilmiş şekilleri gibi mekânsal sorunların yanında, sosyo-kültürel, ekonomik sorunlar söz konusudur. Yapılanlar, iskânların sadece yerleştirme gibi dar kapsamlı bir amaç güttüğü izlenimini vermektedir.

Planlamanın yetersizliği iskân sahasının fiziki coğrafi koşullarına dair öngörülerin de zayıf kalmasına dolayısıyla toplulukların ekonomik, psikolojik uyumunda da problemlere yol açmıştır. Nitekim temel geçim faaliyetleri hayvancılık

olan topluluklardan bir kısmının yetiştirdikleri hayvan cinslerini değiştirmek zorunda kalması buna örnek olarak verilebilir ki, tespit edilen sorunlar çalışmanın ilerleyen bölümlerinde detaylı olarak ele alınacaktır.

2.1.2. Göç Kayıtlarının Yetersizliği

Göçün işleyişine dair tüm kayıtlar, göç yönetiminin vazgeçilmez olmasına karşın, kayıt tutma ve bunların arşivlenmesindeki yetersizlikler göçün başlangıcından günümüze kadar süregelmiştir. Kayıtlara dair yetersizlikler özellikle göç yönetiminden sorumlu kurumların uygulamalarında gözlenmiştir. Hatta sorun sadece kayıt tutma ile sınırlı kalmamış, iskân sürecine ait belgelerin muhafazası tasnifi ve kurumlar arası devri safhalarında da yaşanmıştır (Fotoğraf 1).

Fotoğraf 1: İlgili Yerel Kurumlarda Arşivlenmeyi Bekleyen Dosyalar.

İskân kayıtları öncelikle dönemin yetkin kurumu Köy Hizmetleri'nde tutulurken sonraki süreçte Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü ve İl Afet Genel Müdürlüğü'ne devredilmiştir. Ancak iskân uygulamalarına dair dosyaların Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nden sağlıklı bir şekilde devralınmadığı, dolayısıyla eksik olduğu tespit edilmiştir. Her iki kurum da belgelerdeki eksikliklerin kendilerinden kaynaklanmadığına ilişkin beyanlarda bulunmuşlardır. Göçmenlere ait dosyaların, ancak hak sahipliliklerine ilişkin pürüzlerin güncelliğini koruması nedeniyle Kasım 2016 yılından itibaren elektronik sisteme aktarılmak suretiyle tasniflendiği tespit edilmiştir.

Yerel kurumlardaki bu tarz ihmaller Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi'ne (BCA) intikal eden belgelerde de görülmüştür. Nitekim çalışma sürecinde, BCA arşivlerine ilgili dosyaların eksik bir biçimde gönderildiği hatta bazılarının resmi belge vasfına uygunluk göstermeyen pelür kâğıttan ibaret olduğu tespit edilmiştir. Yetersiz olmaları nedeniyle de bu dosyaların BCA tarafından tasniflenmediği belirlenmiştir.

2.1.3. Göç Sürecinin Takibi ve Denetimindeki Yetersizlikler

Göç politika ve yönetiminin başarılı olması, basit şekliyle bile uygulanmaları aşamasında sürecin takibini gerektirir. Bu da göçü yöneten kurumların gerek kendi içinde gerekse de aralarındaki koordinasyonun yeterli ve güçlü olması anlamına gelir.

Sahada yapılan çalışmalar neticesinde, söz konusu alanlarda yerel kurumlarca iskân prosedürünün yerinde yürütülmediği, dahası bazı suistimallerin olduğunu söylemek mümkündür. Bu olumsuz durum daha çok göçebe toplulukların iskân aşamasında, göçebe yaşam tarzlarının terk edilip edilmemesinin kontrolünde gerçekleşmiştir. Daha önce de belirtildiği gibi gerek 2510, gerekse de 5543 Sayılı İskân Kanunlarında belirtilen iskâna tabi tutulanlarda göçebe hayat tarzını bırakmış olmaları koşulu gereğince aranmamış, dolayısıyla gerekli koşulları sağlamamalarına rağmen mülkiyet haklarına sahip olmuşlardır. Örneğin Özyörük (Kırıkhan) mahallesinde görüşmecilerin %31'i 1973'te babalarının iskân edildiğini belirtmişlerdir. Aslında bunların Aydınlı mahallesindeki topluluklarla kan bağlarının olduğu ve büyük çoğunluğunun bu tarih itibarıyla yerleşik hayata geçtikleri görülmektedir. Fakat hem 2510 Sayılı İskân Kanununun 16. Maddesinin E bendi hem de 5543 Sayılı Kanununun 17. Maddesi gereğince evli çocukların iskânları ebeveynlerinden ayrı olarak yapılmaktadır. Bunlar, geniş aile yapısına sahip olmalarından dolayı o dönem itibarıyla kendileriyle iskân edilmeyen aile bireylerini de kendileriyle birlikte yerleşik hayata geçirmeye çalışmışlardır. Ancak aileleriyle birlikte yaşıyor olmaları nedeniyle yerleşik hayata geçen ve artık göçebe olmayan söz konusu bireylerin bu durumu, tekrar iskân talebinde bulunmalarının önünde bir engel oluşturmamıştır.

Benzer şekilde Buhara'ya (Hassa) yerleşen toplulukların da iskân edilmeden önce yerleşik hayata geçtikleri görülmektedir. Ancak bunların göçebe yaşam tarzı sürdürüp sürdürmediklerine ilişkin tespitlerin ilk başvuruda buldukları tarihten ziyade iskâna başvuruları kabul edilip onlara hak tanıldıktan sonra yapıldığı tespit edilmiştir.

Aydınlı, Özyörük ve Buhara mahallelerindeki topluluklardan daha önce yerleşik hayata geçip sonrasında buraya gelenlerin mekânda kalıcılıklarının olmadığı veya diğerlerine göre daha kısa süreli olduğunu belirtmek mümkündür. Bunlardan daha önce başka yerlerde sedanter veya yarı sedanter hayata geçenler yatırım amaçlı olarak, iskân tercihinde

bulunmuşlardır. Fakat iskân prosedürü³ gereği mülkiyet hakkı elde edebilmeleri için burada kalma ve arazilerini boş bırakmama zorunlulukları vardır. Özyörük ve Buhara'daki toplulukların bir kısmı 10 yıllık süre boyunca konutlarını boş bırakmama ve fiili olarak kendilerinin kullanması şartını ihlal etmişlerdir. İstisnalar olmakla birlikte genelinin konutların boş kalmaması için yerlerine kiracı olarak aynı topluluktan tanıdıklarını yerleştirdikleri tespit edilmiştir. Bu unsurlar özellikle Buhara ve Özyörük'te son dönemde yapılan iskânlarda sorunların çıkmasına ve hatta bunların iskânla kazandıkları hakların iptalinin gündeme gelmesine neden olmuştur. Bu durum bazılarının iskân edildikleri yere hiç gelmemesine veya gelenlerin de tekrar geri dönmeye yol açmıştır.

Mülkiyet durumlarına ilişkin pürüzlerle ilgili olarak genel görüşü yansıtan şu ifadeler dikkat çekicidir. *'Arazi için burayı istedik, hayvancılık yapıyorduk bizim için daha uygun olur diye, ama mera bulamadık. Evimiz, arazimiz varda tapumuz yok, sanki bizim değilmiş gibi, buraya geldik, ama diken üstünde gibiyiz çoğumuz bekliyoruz ne zaman tapularımız verilecekte gideriz diye.* (Erkek, 66, Çiftçi, Buhara/Hassa). Örneğin Buhara'dakiler Aydınli ve Özyörük'teki göçbelerin aksine, yerleşirken aile bireylerinin en yaşlılarını veya bazı bekâr çocuklarını getirmişlerdir. Aslında bunlar tapularını almak için veya sadece yılın bazı aylarında burada kalmak amacıyla gelmektedir. Hak sahibi olan aile bireylerinin tamamının yerleşmeme durumu Akçaova, Tayfur Sökmen ve kısmen de 408 Evler'e kademeli olarak göç ettikten sonra iskân olan diğer çoğu göçmen topluluklar için de geçerlidir. Bu durum söz konusu toplulukların geldikleri dönemdeki nüfuslarının tespitini de zorlaştırmaktadır. Topluluklardaki bu stratejinin göç motivasyonlarıyla ilişkili olduğu da söylenebilir. Örneğin Buhara'da, ekonomik anlamda herhangi bir aktivitede bulunmayan belli bir yaşın üzerindeki bireylerin büyük bir kesiminin iskân prosedürü gereği burada bulunmaları, dolayısıyla çocuklarını getirmemeleri buna gerekçe olarak verilebilir. Çünkü terk etmeleri durumunda kendilerine tahsis edilen gayrimenkullerin tapularının iptal edilme durumu, tam mülkiyeti elde edinceye kadar kalmaya zorlamaktadır.

Burada belirtilmesi gereken bir husus da göçebe toplulukların yaylak ve kışlak alanlarının yerleştirilecekleri merkezlerin belirlenmesinde önemli bir kıstas olarak kabul edilmesidir.

³İskân prosedürü ve iskânın siyasi, sosyo-kültürel ve ekonomik gibi farklı boyutları söz konusu olmakla beraber çalışmanın bütünlüğünün bozulmaması ve farklı bir çalışmada daha detaylı bir şekilde işlenebilecek bir içeriğe sahip olması açısından, bu çalışmada geniş olarak yer verilmemiştir. Burada iskân prosedürünün sadece göçle gelen söz konusu toplulukların geleneksel yaşam biçimleri ve aile yapıları üzerinde değil aynı zamanda yerli toplulukların yaşam biçimleri üzerinde de birçok yönden etkili olduğu görülmektedir.

Hukuki temele göre şartlar uygun olması halinde, bu toplulukların kullanmış oldukları göç güzergâhları dâhilindeki merkezlerde yerleştirilmesi ön görülmüştür. Ancak gel gör ki, uygulamada söz konusu göçebe topluluklardan bir kısmının bu konuda göz ardı edildiği dikkati çeker. Bir kısmının Hatay'ı kışlak olarak kullanmamalarına rağmen iskâna bağlı haklardan faydalanma isteği nedeniyle bu şekil beyanlarda buldukları tespit edilmiştir.

İskân sürecindeki takipsizliklerin yarattığı diğer bir sorun, iskân edilen ailelerin yer tespiti ve mülkiyet işlemlerinin grup temsilcilerinin inisiyatifine bırakılmış olmasıdır. Grup başkanı olarak tanımlanan kişiler, yerleşme süreçleri boyunca yasal ve hukuki işleri topluluk adına yürütmekte ve topluluktaki bireyleri bundan haberdar etmektedir. Genellikle topluluklara dair yer belirleme, iskân talepleri gibi bir takım işler, bu kişiler üzerinden yürütülmüş ve günümüzde de yürütülmektedir. Ancak, zaman zaman yaşanan usulsüzlükler topluluk içinde anlaşmazlıklara neden olabilmektedir. Öyle ki bu topluluk mensuplarından birinin kan bağları olmasına rağmen grup başkanları hakkında *'Cenaze namazları bile kılınmaz, yolluk, masraf adı altında cebimizden yemekten kanımızı kuruttular.'* (Erkek, 72, Çiftçi Buhara/Hassa), şeklindeki ifadesi iskân prosedüründeki birtakım uygulamalar ve takip sürecine ilişkin bu yorumları destekler mahiyettedir. Bütün bunlar, iskân politikalarında hedeflenen kalıcılığın sağlanamamasına neden olmaktadır.

2.2.Yetersiz Göç Yönetiminden Kaynaklanan Kültürel Adaptasyon ve Mekân Aidietine Dair Sorunlar

2.2.1. Tarım Ürünleri ve Kültürüne Yönelik Adaptasyon Sorunları

Göçmenlerin mekândaki kalıcılığına etki eden önemli unsurlardan biri ekonomik tatmin ve bunun sürdürülebilirliğidir. Ekonomik beklentilerin ve gereksinimlerin karşılanması toplulukların mekân algılarını ve mekândan tatmin olma durumlarını belirlemektedir. Göç öncesindeki tarım kültürü, üretim kalıpları, aşına olunan tarım ürünleri ile her yönüyle yaşamın şekillendiği iklim şartları, yeni geçim şartlarına alışma ve benimseme/benimsenme sürecinde etkilidir. Toplulukların sahip olduğu bilgi birikimi, adaptasyon stratejilerinin geliştirilmesinde olumlu bir etki yapabildiği gibi, çok farklı iklim bölgelerinden gelen toplulukların yeni koşullarda tarımsal üretim kalıplarına olan adaptasyon sürecinde sorunlara da yol açabilmektedir.

Öyle ki göçebe topluluklardaki bireylerin büyük bir kısmı göç öncesinde yetiştirdikleri deve, koyun ve keçi gibi bazı

hayvan cinslerini yerleştikten sonra hem otlak sorunu hem de yerleşme birimlerindeki diğer topluluklarla olan anlaşmazlıklar nedeniyle değiştirmek zorunda kalmışlardır. Geçmişte daha çok küçükbaş hayvancılıkla geçimlerini sürdürürken, göçten sonra besi tarzi büyükbaş hayvancılık yapmaya başlamış, akabinde özellikle Kırıkhan çevresine yerleşmiş olanlar koku nedeniyle bu ekonomik faaliyeti de sürdüremez hale gelmişlerdir. Diğer bir kısmı mera sorunu nedeniyle küçükbaş hayvancılık yerine günlük süt ihtiyaçları için evde, birkaç adedi geçmeyecek şekilde büyükbaş hayvan beslemeyi tercih etmek zorunda kalmıştır. Bu durumun Özyörük ve Buhara'daki göçebe toplulukları da kapsadığını söylemek mümkündür.

Ayrıca özellikle kadın görüşmecilerin, sağım şekli ve beslenme biçimlerindeki farklılık nedeniyle büyükbaş hayvan yetiştirmeyi zahmetli bir iş olarak görmesi, kadınların entegrasyonları üzerinde negatif etkilere neden olmuştur. Basit gibi görünse de üretim kalıplarındaki bazı değişimler göçmenlerin üretkenliğini sekteye uğrattığı gibi mekândaki kalıcılık ve geçicilikleri üzerinde de belirleyici olabilmektedir.

Aslında bu uyum sorunu sadece hayvan cinslerinin değişimiyle sınırlı kalmamış diğer zirai faaliyetlerde de kendini göstermiştir. Özellikle pamuk tarımı, Karadeniz Bölgesi'nden gelen topluluklar başta olmak üzere tüm toplulukların adaptasyon sorunu çektiği üretim alanıdır. Hem yetiştirmeyi bilmemeleri hem de ihtiyaç duyulan işçi temini ve organizasyonundaki deneyimsizlikleri, üretimi sekteye uğrattığı gibi topluluklarda yabancılaşmaya ve adaptasyon gecikmesine yol açmıştır. İskân edilen bireyler, pamuk yetiştirme tekniklerini Urfalılardan öğrendiklerini, buradaki yerli toplulukların işçi olarak dahi kendileriyle çalışmadıklarını belirtmişlerdir. Bu da söz konusu mekânda kültürel etkileşimin sınırlılığına işaret ettiği gibi, 'öteki' olmanın verdiği zorlukları aşmada göçmenler arasında imece usulü dayanışmaya dayalı stratejiler geliştirmelerine yol açmıştır. Aydınlı'daki göçebe topluluklardan biri bu durumu 'Çiftçilikten anlamazdık daha doğrusu bu kadar meşakkatli olduğunu bilmezdik, ilk geldiğimizde içimizden bazıları yeni filizlenen ekini ottan ayıramadığından midir bilemem, tarlada hayvan otlatanımız dahi oldu, mercimek filizini söküp ot diye hayvanlara yedirenimiz de oldu. Bunun için ekini sahipleri kapımıza dayandıklarında da 'yahu ottur yine çıkar' diyenimiz de oldu ama sonradan anladık öyle değilmiş. İlk birkaç yıl çok zorlandık sonra alıştık hayvancılık kadar olmasa da öğrendik çok şükür' (Erkek, 63, Çiftçi, Aydınlı/Kırıkhan) şeklinde ifadeleri bu yorumları destekler niteliktedir.

2.2.2. Tarım Alanlarının Yetersizliği

İskân edilen topluluklara tahsis edilen arazi büyüklüğü ile hane büyüklüğü arasındaki oransızlık, sahadaki geçim sorunlarının belirgin sebeplerinden biridir. Verilen arazi miktarlarının geniş aile yapısına sahip bu topluluklar için yetersiz kaldığı ve aile yapılarının üretim tarzlarının şekillenmesinde önemli bir etken olduğu belirtilebilir (Tablo 2). Nitekim kendilerine verilen arazi miktarının tek başına geçimlerini sürdürmelerine yetmediği için arazilerini icara verdiklerini veya sattıklarını belirten görüşmecilerin sayısı hiçte az değildir. Bunlardan bu işi sürdürmeye devam ettiklerini belirtenlerin de kendi arazilerine ek olarak arazi aldıkları veya icar ettikleri görülmektedir. Bu da iskânın planlama aşamasında en basit hususların bile gözden kaçırıldığı gerçeğini göstermesi açısından dikkat çekicidir.

Tablo 2: Toplulukların Ortalama Hane Büyüklüğü ile Tahsis Edilen Arazi Büyüklüğü İlişkisi

Yerleşmenin Adı	İskân Yılı	İskân Döneminde Ort. Hane Büyüklüğü	Hane Başına Verilen Arazi (dekar)
Akçaova	1991/1996	6,4	16-25
Aydınlı	1973	7,3	25-40
Buhara	1996/2003/2004	7,6	15-18
408 Evler	1964	8,4	15-20
Özyörük	1977/1995/2000/2007	8,2	15-25
Tayfur Sökmen	1984/1987/1990/1991	5,8	20

Kaynak: Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Arşivleri, BCA, Sahada Yapılan Görüşmelerden.

2.2.3. İkamet Yerleri ile Tarım Alanları Arasındaki Mesafenin Büyüklüğü

Planlama esnasında gözden kaçan önemli ayrıntılardan bir diğeri, ikamet yerleri ile tarım alanları arasındaki mesafedir. Özellikle Kırıkhan ve Hassa' ya yerleştirilen toplulukların kendilerine verilen araziler ile oturdukları konutlar arasındaki mesafenin 20-60 km arasında olması, zaman kaybı ve tarımsal girdilerin artışı anlamında sorunlara yol açmıştır. Nitekim topluluk üyeleri, arazilerinin hisseli olması, uzak olması ve dolayısıyla maliyetlerini karşılamaması gibi gerekçelerle üretim yapmaktan daha çok icara verme yoluna gitmişlerdir.

Yukarıda verilen örneğe kıyasla ikamet yeriyile tarım alanları arasındaki mesafe daha yakın olan toplulukların da mesafeyi sorun olarak gördükleri tespit edilmiştir. Akçaova'daki göçmenlerden bir tanesinin 'Arazilerimiz uzaktı (7km), makine (şahsi traktör) yoktu, ekip biçmek zordu. Arazi miktarı az ve maliyetliydi, yerli olanların baskısı yüzünden huzur da (sosyal anlamda) olmayınca gerekli teçhizatı da almak istemedik. İçimizden çoğu zorluklara katlanmak istemedi, ellerinde seçenek olunca da gittiler. Bir kısmı da arazilerini kalanlarımıza icar olarak bıraktılar. Burada

direnenimiz kaldı. (Erkek, 65, Çiftçi, Akçaova/Antakya), şeklindeki ifadesi bu durumu ortaya koymaktadır.

2.2.4. Konutların Yetersizliği ve Yaşam Tarzlarıyla Olan Uyumsuzluğu

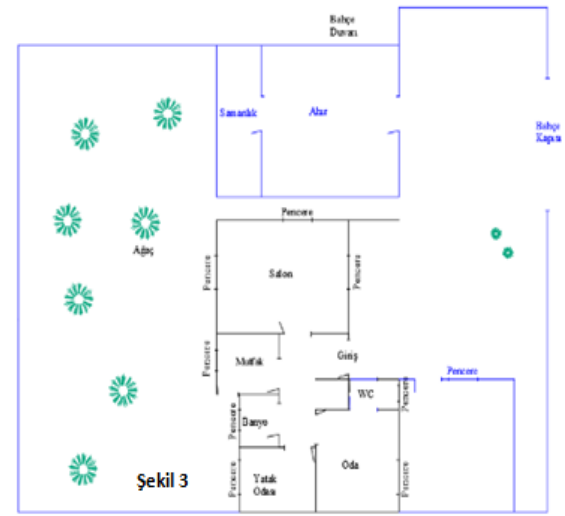
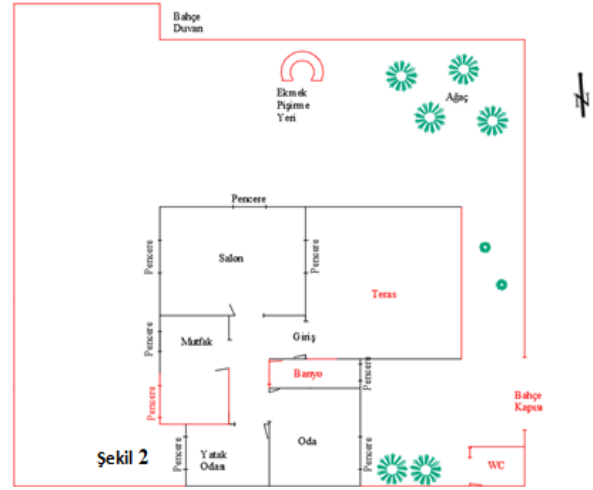
Söz konusu topluluklara verilen konutların kapasite ve planlarındaki yetersizlikler görüşmecilerin ilk dile getirdiği sorunlar arasındadır. İskânla buraya yerleştirilen geniş aile yapısına sahip bu topluluklar için konut planlarının yetersiz kaldığı ve yine bazılarının temel ekonomik faaliyetleri olan hayvancılığa uygun tasarlanmadığı tespit edilmiştir. Saha çalışmaları esnasında toplulukların tümünün yerleştikten sonraki süreçlerde konutları genişletme, bahçe duvarı çekme veya hayvanları için ahır inşa etme eğilimi içerisinde oldukları tespit edilirken, uygun olarak tasarlananların ise kokudan kaynaklanan rahatsızlık ve besledikleri hayvan cinsleri konusunda yetersizliği gözlemlenmiştir. Kısaca ifade etmek gerekirse, konutlara yönelik müdahaleler, büyük oranda ekonomik faaliyetlere yönelik yetersizliği, aile yapılarına uymaması ve mülkiyetini belirleme gibi üç temel soruna binaen gerçekleşmiştir (Tablo 3). Bütün bunlara zamanla kendini gösteren farklı ihtiyaçlar da eklenince konutlar üzerinde önemli değişimlerin yapılması elzem hale gelmiştir.

Tablo 3: Göçmenlerin Ortalama Hane Büyüklüğü, Verilen Arsa ve Konut Büyüklükleri

Yerleşmeler	İskân Döneminde Ort. Hane Büyüklüğü	Günümüz Ort. Hane Büyüklüğü	Arsa(m ²)	Ev Genişliği(m ²)
Akçaova*	6,4	3,7	300-700 arasında değişmektedir.	90
Buhara*	7,3	3,3	400-700	90
Aydınlı	7,6	3,5	600-700	80
408 Evler	6,8	3,0	600-1000	80-90
Özyörük	8,2	5,6	300-700	90-110
Tayfur Sökmen*	5,8	4,0	300-700	80-90
Genel	7,1	3,7	-	-

*Söz konusu topluluklar geldikleri dönemlerde bütün çocuklarını

Konutların uyumsuzluğu konusunda Aydınlı (Kırıkhan) iskân konutlarında yaşayan toplulukların ihtiyaçları doğrultusunda iki ayrı konuta farklı amaçla yaptıkları müdahaleler örnek niteliğindedir. Bunlardan ilki, aile yapılarına bağlı olarak, evi genişletmek suretiyle yapmış oldukları düzenlemeleri kapsamaktadır. Öyle ki söz konusu müdahale, evlenen çocuklarının yanlarında kalmaları ya da iskâna tabi olmayan çocuklarının yanlarına taşınabilmelerine olanak sağlaması için yapılmıştır. Diğer düzenleme ise, hayvancılık faaliyetleri nedeniyle konutlarına ahır eklenmesi şeklindedir (Şekil 3).

Mavi ve Kırmızı Renkli Kısımlar Sonradan Yapılan Eklemeleri Göstermektedir.

Şekil 2-3: Göç Eden Toplulukların İhtiyaçları Doğrultusunda İki Farklı Konuta Yapılan Eklemeler (Aydınlı Mahallesi)

Konut sahiplerinden bazıları ilk geldikleri dönemlerde hisseli olduğu için konuta dokunulmadığını sonraki süreçlerde ise maddi imkânları olmaması nedeniyle herhangi bir tadilat yapmadıklarını belirtmişlerdir. Ancak son birkaç yıldır, bulaşık ve çamaşır makinesi gibi beyaz eşyalara binaen genişletmek zorunda kaldıklarını belirtmişlerdir (Şekil 2).

Fotoğraf 2: Konutlara Eklenen Mutfak ve Ahırdan Görünüş (Şekil 2 ve 3'ü temsil).

Konutlara yönelik müdahaleler nedeniyle, geçmişte daha planlı bir görünüme sahip olan iskân mahallelerinin peyzajı oldukça değişmiş, neredeyse gecekondulara dönüşmüştür. 408 Evler Mahallesi de (Kırıkhan) buna örnek verilebilecek bir diğer iskân yerleşmesidir (Fotoğraf 3).

Fotoğraf 3: 408 Evler Mahallesi'nde Konutlara Yapılan Eklentilerin Genel Peyzaja Yansımaları

2.2.5. Yöre İklimine Adaptasyon Sorunları

İskânla gelen topluluklarda adaptasyon ve mekân aidiyetine yönelik belirgin sorunlardan biri de iklim gibi fiziki coğrafya koşullarıyla ilişkilidir. Bu sorun iki şekilde kendini gösterir. İlki, yetiştirilen tarım ürünlerinin vejetasyon süresinin daha önce aşına olunan süreden farklı oluşudur. Topluluklar, mısır ve buğday üretiminde dahi bitkilerin vejetasyon dönemlerinin farklılaşması nedeniyle sulama, ilaçlama, gübreleme gibi müdahalelerin zamanlaması açısından zorluk çekmişlerdir. Yine benzer şekilde göçebe topluluklarda koyun yetiştiren görüşmecilerden bir tanesinin yerleştikten belli bir süre sonra hayvancılık faaliyetini sürdürebilmek için Mardin'den sıcaklık koşullarına daha uygun koyun cinsi getirttiğini belirtmesi mekânsal koşulların sadece üretim tarzlarının değişimine değil, aynı zamanda üretim desenlerinin değişimine de yol açtığını göstermektedir.

İklimle ilgili karşılaşılan diğer bir sorun, mekân algıları ve memnuniyetleri üzerinedir. Göçmenlerin, Hatay'a oranla daha düşük ortalama sıcaklıkların görüldüğü yerlerden gelmiş olması uyumu zorlaştırmıştır. Ayrıca söz konusu toplulukların büyük bir çoğunluğunun (%65) göç öncesinde, kırsal kesimlerde yaşadıkları, ekonomik uğraşlarına bağlı olarak bunların sedanter, yarı sedanter ve göçebe olarak yaşamlarını sürdürdükleri yine sedanter yaşam biçimi sürdürenlerin bir kısmının da yaylacılık faaliyetleri yaptıkları görülmektedir (Tablo 4). Bu açıdan da toplulukların büyük bir bölümünün mekâna dair algılarının şekillenmesinde coğrafi bir unsur olan sıcaklığın belirleyiciliği dikkati çeker.

Örneğin iskândan önce Osmaniye ve çevresinde yerleşik hayata geçmiş sonradan Buhara'ya (Hassa) iskân edilmiş göçebe grupların dışında, ortalama kalış süreleri 40 yıldan fazla olan diğer göçmen toplulukların tümü görüşmelerde sıcaklığa vurgu yapmışlardır.

Tablo 4: Toplulukların Göç Öncesi Yaşam Yerleri ve Tarzları

Yerleşmeler	Geldikleri Yerler	Yaşam Biçimleri ve Yaşadıkları Yerleşmelerin Niteliği (%)							
		Sedanter			Yarı Sedanter			Göçebe	Yaylacılık Faaliyetleri
		İl Merkezi	İlçe Merkezi	Köy	İl Merkezi	İlçe Merkezi	Köy		
Alcaova	Giresun/Samsun	46,1	7,6	46,1	-	-	-	23,0	
Buhara	Osmaniye ve Çevresi	22,2	22,2	33,3	-	11,1	-	11,1	
Aydınlı	Osmaniye, K. Maraş, Hatay illen ve çevreleri	-	4,0	4,0	12,0	24,0	20,0	36,0	
408 Evler	Trabzon	9,5	-	90,4	-	-	-	85,7	
Özyörük	Osmaniye ve Gaziantep Çevresi	-	7,6	-	15,3	23,0	38,4	15,3	
Tayfur Sokmen	Samsun/Sinop/Adıyaman	-	16,6	83,3	-	-	-	25,0	
Genel Toplam		10	7	39	5	10	10	12	
Tüm Örneklem Oran (%)		10,7	7,5	41,9	5,3	10,7	10,7	12,9	

2.2.6. Yerleşim Yeri ile Ekonomik Faaliyetlerin Uyumsuzluğu

Tarımsal iskânla gelen bu toplulukların büyük bir kesimi şartların uygun olduğu kırsal bir alanda tarım ve hayvancılık faaliyetlerini birlikte yürütme gayesiyle yerleştirilmişlerdir. Buna karşın büyük bir bölümü tarımsal faaliyetlere elverişli olmayan şehir niteliği ağır basan Kırıkhan ve çevre mahallelerine yerleştirilmiştir. Zira Aydın, Özyörük, 408 Evler (Kırıkhan) mahallelerine yerleştirilenler buna iyi bir örnektir. Özellikle geçmişte göçebe olan toplulukların bazı bireylerinin genel görüşü yansıtan 'Biz tarımsal iskânı hayvanlarımızı yanımızda tutabilmek için yaptık. Hem tarlamız hem de hayvanımız olacak kazancımız daha çok olur umuduyla geldik. Fakat köy görünümünde bir şehre geldik, mera yok hayvan tutmak için uygun koşullar yok, yemi her şeyi para olunca, kazançtan çok külfete dönüştü bırakmak zorunda kaldık. Güya tarımsal iskân istedik şehir çıktı, öyle olsaydı şehirsiz iskân talebinde bulunurduk.' (Erkek, 80, Çiftçi, Aydın/Kırıkhan), şeklindeki ifadeleri söz konusu toplulukların içinde bulunduğu tezatlıktan duydukları hoşnutsuzluğu özetler mahiyettedir.

Bu toplulukların bir kesimi buraya yerleştikten sonra belli bir dönem boyunca tarlalarının uzak olması ve mera sorunu nedeniyle yazları tarlalarının başında çadır kurup hayvancılık faaliyetlerini birlikte devam ettirdiklerini söylemişlerdir.

Burada belirtilmesi gereken bir diğer önemli yetersiz planlama örneği, Amik Gölü'nün kurutulması sonrası iskânlarla yoğunlaşan yerleşme ve tarımsal faaliyetlere yöneliktir. Eski göl alanına tekabül eden saha iskân yeri olarak kullanılmıştır. Ancak günümüzde yağışların fazla olduğu dönemlerde geçici bir göl oluştuğunda yerleşme ve tarım alanları taşkın altında kalmaktadır (Fotoğraf 4).⁴

⁴ Hatay'a göç etme nedenlerine baktığımızda ise genel olarak iskân, afet veya kamulaştırmaya bağlı olarak göç eden toplulukların yönlendirildiği ön plana çıkmış gibi görünür de, sahadan elde edilen veriler çerçevesinde iskânla gelen toplulukların tamamının Hatay'ı tercih etme nedenlerinin tarımsal iskân nedeniyle olduğu tespit edilmiştir. Hâlbuki BCA arşiv belgelerinden elde edilen bilgilerden Hatay 4/3/1949

Fotoğraf 4: Amik Ovası'nın Aşırı Yağış Sonucu Sular Altında Kaldığı Dönemden Bir Görünüm (**Kaynak:** Sabah Gazetesi; 17.01.2019).

İskân edilen topluluklar yukarıda belirtilen birden fazla sebep nedeniyle arazilerden elde edilen gelirlerin geçimlerini sağlamaya yetmemesini ve alternatif geçim kaynaklarına yönelik istihdam alanlarının olmamasını gerekçe göstererek çocuklarının iş için başta Marmara Bölgesi'ndeki şehirler olmak üzere göç ettiklerini belirtmişlerdir. Örneğin 408 Evlerde taziye nedeniyle İstanbul'dan buraya gelen bir görüşmeci, buraya iskânla geldikten sonra işsizlik ve geçim sıkıntısı nedeniyle İstanbul'a göç ettiğini belirtmiştir. Buradan tekrar göç etmelerini şu sözlerle ifade etmiştir. *'Burada kalanlarımız sermayeyle gelenimizdi, onlar tutundular. Çalışıp birikim yapalım dedik iş yoktu, olmadı bu nedenle çocuklarımız biraz büyüdükten sonra büyük bir çoğunluğumuz göç etti.'* (Erkek, 62, Müteahhit, 408 Evler/Kırıkhan).

2.2.7. Sosyo-Kültürel Adaptasyon Sorunları- Ötekileştirme ve Mağduriyet Hissi

Sahada yapılan çalışmalarda, ekonomik kaynakların paylaşımı ve sosyo-kültürel farklılıklar nedeniyle iskân edilen topluluklar ile yerli topluluklar arasında anlaşmazlıkların yaşandığı belirlenmiştir. İskân edilenlerin, yerli topluluklar tarafından 'öteki'leştirildiği, arazi ve yerleşme yerlerindeki konut mülkiyetlerini gerekçe göstererek dışlandıkları tespit edilmiştir. İskân edilen toplulukların oturdukları bütün yerleşmelerde gerek yerleşme birimlerindeki komşu topluluklarla gerekse de arazilerinin tekabül ettiği alanlardaki arazi komşularıyla kolluk kuvvetleri ve valilik gibi il idari ve güvenlik birimlerine intikal edecek derecede büyük çaplı kavgaların yaşandığı tespit edilmiştir. Buhara'da yaşayan bir görüşmeci yerli halkla yaşadıkları mera sorunları yüzünden hayvancılık yapamadıklarını, çiftçilik faaliyetlerini de buradan ziyade geldikleri yerlerde devam ettirdiklerini ifade ederken, başka biri de yerli halktan birileri tarafından hayvanlarının zehirlendiğini belirtmiştir.

tarihli Bakanlar Kurulu Kararıyla 4753 Sayılı Kanununun 15. Maddesi çerçevesinde dar topraklı il olarak ilan edilmiştir. Göç eden toplulukların iskân ve kamulaştırma nedeniyle tarımsal iskândan dolayı Hatay'ı tercih etmeleri bu belgelerdeki kararlar tezatlık oluşturuyor gibi görünmekle birlikte bu durumun Amik Gölü'nün kurutulması süreciyle gölden kazanılan tarım alanlarıyla ilişkili olarak değiştiği görülmektedir.

Yine Tayfur Sökmen mahallesindeki toplulukların tümü buradaki yerli toplulukların baskısına maruz kaldıklarını, hatta ilk dönemlerde göçmenlerin büyük bir kesiminin baskılar nedeniyle tekrar göç ettiğini ifade etmişlerdir. Tayfur Sökmen'deki görüşmecilerden bazıları bu durumu *'Kalma niyetiyle geldik, ancak komşu köydekilerin baskılarından huzur bulamadık, öncesinden İstanbul, Tekirdağ, Bursa gibi yerlerde çalışmış olanların ellerinde bir seçenekleri vardı ve bu baskılara katlanmak istemeyip gittiler. Konutlarımıza, arazilerimize tek fiyat belirleyip bizi bunları satmaya zorladılar, bizlerden hep ederinden düşük fiyatlara aldılar.* (Erkek, 70, Çiftçi/Emekli, Tayfur Sökmen/Reyhanlı). *Burada kalanlarımız ilk başlarda imkânsızlıktan kaldılar. Zaten çocuklarımızın bir kısmı burada değildi, diğerleri de büyüdükten sonra gitti.'* (Kadın, 55, Ev Hanımı, Tayfur Sökmen/Reyhanlı) şeklinde ifade etmiştir. Bazı görüşmeciler ise *'Sinop'tan aynı köyden 40 hane geldik ve 35 hanesi gitti. Arazilerimiz, oturduğumuz yere uzaktı (20km) özel araçlarımız da yoktu, huzurda olmayınca çoğumuz geri gitti.* (Erkek, 56, Çiftçi, Tayfur Sökmen/Reyhanlı) *Geçinemedikleri için gittiler, içimizde toprağını ekip biçemeyen hatta arazisini görmeden gidenler vardı. Bir kısmı da arazilerini satmayı kalanlarımıza icar olarak bıraktılar.'* (Erkek, 60, Çiftçi/Emekli, Tayfur Sökmen/Reyhanlı) şeklinde belirtmiştir.

Fotoğraf 5: Tayfur Sökmen Mahallesi (Reyhanlı) Kırılan Mezar Taşları, Mezarlık Alanında Otlatılan Koyun Sürelerinden Bir Görünüş.

Öyle ki bunlar, mezar taşlarının yerli topluluklar tarafından kırıldığını, mezarlıklarında hayvan otlatıldığını ve hatta mezarlıklarına ev inşa edildiğini belirtmişlerdir (Fotoğraf 5).

Diğer yerleşme birimlerindeki ise ilk geldikleri dönemlerden itibaren yaklaşık 15-20 yıl boyunca bu anlaşmazlıkların devam ettiğini fakat günümüzde bunların azaldığını ifade etmişlerdir. Ancak bu toplulukların yerli topluluklarla olan sosyo-kültürel etkileşimlerinin sınırlı olduğunu ve kültürel adaptasyonlarının sağlanmadığını belirtmek mümkündür.

Bu açıdan her toplumun kendine özgü pratiklerini yansıtan anıtsal mekânlar içerisinde ölü defin tercihleri dolayısıyla mezarlıklar iyi bir göstergedir. Öyle ki bazı istisnalar dışında bu topluluklardaki bireylerin büyük bir kesimi yakınlarının cenazelerini buraya defin etmemekte, kendi cenazelerinin de burada gömülmesini istememektedirler. Büyük bir çoğunluğu buna gerekçe olarak burada kimselerinin olmamasını göstermişlerdir. Birtakım nedenlerden dolayı ölümlerini definden Akçaova'daki göçmenlerin mezar taşlarına nereden geldiklerinin belli olması için kendilerini tanımlamada kullandıkları yani kimliklerini yansıtan memleketlerinin isimlerini yazdırdıkları görülmüştür (Fotoğraf 6a, 6b). Bu örnek sahadaki 'öteki'liğin boyutlarını göstermesi bakımından dikkat çekicidir.

Fotoğraf 6a: Mezar Taşlarında Doğum Yeri ya da Gelinein Yerin Adını Görmek Mümkündür (Akçaova Mahallesi)

Fotoğraf 6b: Mensubu Olunan Aşiret Adlarını Görmek Mümkündür (Akçaova Mahallesi)

SONUÇ

Çalışmanın konusunu oluşturan toplulukların kültürel adaptasyon ve mekân aidiyet durumlarını aşağıdaki şekilde özetlemek mümkündür.

Göç şekilleri ne olursa olsun herhangi bir mekâna intikal etmiş olan bireylerin/toplulukların, sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel adaptasyonlarının sağlanmadığı veya sürdürülebilir olmadığı durumlarda tekrar göç etmeye meyilli oldukları görülmüştür.

İskân edilen toplum mensuplarının, gerek çıktıkları ve doğdukları yerler üzerinden kendilerini tanımlamaları (Samsunluyum, Trabzonluyum vb.) gerekse de cenaze defin

yeri olarak yine bu mekânları tercih etmeleri, yerleştikleri yerlerden ziyade doğdukları yerlere aidiyet duyduklarını göstermektedir. Topluluk bireylerinin nezdinde yaşanan mekân, aidiyet duydukları yerden çok, oturdukları ve karınlarının geçici olarak doyduğu ve belirli şartların değişmesi durumunda her an ayrılacakları bir yerdir. Bazı istisnalar dışında ekonomik anlamda başka alternatif olmayanların bugüne kadar burada kaldığı söylenebilir. Mekândaki kalıcılıklarının aidiyetten ziyade iskâna bağlı bazı ekonomik beklentilere bağlı olduğu, dolayısıyla mekânda kalıcılıkta kararlı olmadıkları belirtilebilir.

Söz konusu toplulukların ekonomik yaşamlarını sürdürebilmelerine imkân verecek şekilde yerleştirildiklerini söylemek güçtür. Bunun yanında çevrenin ek gelir kaynaklarına olanak tanıyacak düzeyde bir istihdam potansiyeline sahip olmaması, tek sebep olmamasına karşın göçmenlerin yönü belli olmayan yeni göçlere eğilimli olmalarına neden olmaktadır.

Sahadaki toplum mensuplarının sosyo-ekonomik geleceklerini ve çocuklarının hayatını mekân üzerinden planlamaması, mekân kalıcılıkları belirsiz, göç eğilimi olan bir göçmen kitlesinin varlığına işaret etmektedir. Nitekim çocuklarının veya kendilerinin burada yaşamaya devam etmeyi isteyip istemediklerine ilişkin sorulara ekonomik ve yaş durumları gibi bir takım gerekçeler göstererek burada kalmaya devam etmek zorunda olduklarını belirtse de, çocukları için aynı şeyleri istemedikleri görülür. Ki çocuklarının işsizlik ve başka gerekçelerle başta İstanbul, Tekirdağ olmak üzere başka illere gitmeleri veya bazılarının çocuklarının hiç gelememeleri, buraya yönelik aidiyetlerinin ekonomik bağlarla sınırlı düzeyde kaldığını işaret etmektedir. Öyle ki söz konusu bu toplulukların büyük bir kesiminin 'Doğduğun yer değil doğduğun yer önemli aç adam durmaz.' veya çocukları için 'Biz göç etmezsek de onların ekmekleri nereden çıkıyorsa oraya gitsinler.' (Erkek, 63, Çiftçi, Aydın/İkırıkhan; Erkek, 76, Emekli, 408 Evler/İkırıkhan; Kadın, 56, Ev Hanımı, Buhara/Hassa) şeklinde benzer ifadelerde bulunmaları bu yorumu haklı çıkarmaktadır.

İskân edilen toplulukların ekonomik kaygıların yanında ötekileştirilme ve güvenliğe dair kaygılar taşıdıkları, dolayısıyla bu algıların da kalma-gitme ikilemine yol açtığı tespit edilmiştir. Örneğin Karadeniz'den gelen topluluklardaki bireylerin bazıları 'Gidip gitmemekte kararsız İstanbul'da, Tekirdağ'da ve memleketlerimizde ev alanlarımız var. Çocuklarımızın bir kısmı orada ancak orada da hayat pahalı burası ucuz şimdilik duruyoruz, belki aramız değerlenir diye ancak Suriye'deki karışıklıktan pek umudumuz yok zaten her yerde Suriyeli var.' (Erkek, 56,

Çiftçi, Akçaova/Antakya) *Buradaki yerli zaten bize sorun çıkarıyordu şimdi Suriyelisi de oldu. Birbirimize bakıyoruz bizim gitse herhalde diğerlerimiz de peşin sıra gideceğiz belki birkaç aile kalır onlar da buradan kız alanlardır.*' (Kadın, 50, Ev Hanımı, Tayfur Sökmen/Reyhanlı) gibi ifadeleri buna gerekçe olarak verilebilir. Bu örnekten yola çıkılarak bir kez daha hatırlanması gereken gerçek, göç salt bir mekân değiştirmenin ötesinde çok boyutlu bir olgu olduğudur. Bu nedenle mevcut iskân uygulamalarında olduğu gibi sadece toplulukların ekonomik durumları göz önünde bulundurularak yapılan düzenlemeler mekândaki kalıcılığı sağlamada tek başına yeterli değildir.

Sahada kültürel adaptasyon ve mekân aidiyetine dair tespit edilen sorunların, göçmenlerin mekândaki bütün faaliyetlerine olumsuz olarak yansıdığı görülmüştür. Göç sürecinde ekonomik planlamaların yanında, kültürel ve sosyal planlamaların da dikkate alınması önemlidir. Birey veya ailelerin yer/merkez seçimleri gerek kişisel tatminlerine ve psikolojik ihtiyaçlarına gerekse de sosyo-kültürel gereksinimlerine göre şekillenmektedir.

Tespit edilen sorunlardan hareketle iskân edilen toplulukların kültürel adaptasyon ve dolayısıyla mekân aidiyetlerinin sağlanmadığı söylenebilir. Bu durum göç eğilimlerinin artışına neden olmuştur. Zira toplulukların mekânı kimliklerinin bir parçası olarak görmemeleri, mekâna dair gelecek kurgularının zayıf olması ve ikinci kuşakların buraya yerleşmeme kararlılığı gibi göstergelerin yanında, en basitiyle cenaze defin yeri tercihleri bile bunu gösterir niteliktedir. Çalışmanın başında da ifade edildiği üzere kültürel adaptasyon ve mekân aidiyetinin oluşumunda birden fazla faktör etkili olmasının yanında, bu faktörlerin olumlu ya da olumsuz etki oluşturmasında göç yönetiminin kilit bir rol oynadığı görülmektedir.

ÖNERİLER

Saha çalışmasından elde edilen bulgular temelinde aşağıdaki önerilerin gerekliliği belirtilebilir.

Genel manada mekân aidiyeti ve kültürel adaptasyona dair tespitler göç politikalarının doğruluğu ve başarısının sınanması konusunda birer değişken olarak kullanılabilir. Dolayısıyla izlenen göç politikaları bu değişkenler üzerinden test edilerek geliştirilebilir. Yine iskân uygulamalarından sonra, toplulukların adaptasyonu ve mekân aidiyeti temelinde göç eğilimlerinin belirlenmesine yönelik çalışmaların yapılması gereklidir.

Hatay örneğinden yola çıkılarak Türkiye'de iç göçlere yönelik (hem iskân hem de serbest göçler) kurumsal ve bilimsel temellere dayalı göç yönetim modellerinin oluşturulması elzem görünmektedir. Göç yönetiminde göçmenlerin yanında yerleşik nüfusun da ihtiyaçlarının dikkate alınması önemli diğer bir husustur.

Göç sorunsalının sebepler, süreç ve sonuçlar açısından çok boyutlu olması nedeniyle yönetim modellerinin multidisipliner bir bilimsel temele dayandırılması gerekmektedir. Bu yönetim modelleri geliştirilirken en azından sosyoloji, psikoloji, coğrafya, iktisat ve kamu yönetimi disiplinleri dâhil edilerek yapılmalıdır.

Oluşturulacak yönetim modellerinin uygulanması aşamasında gerek kayıtları gerekse takiplerin eksiksiz ve kesintisiz yapılması önem arz etmekte, göç sürecinin tüm boyutlarıyla yönetilmesi gerekmektedir.

Yönetim modelleri hazırlanırken, göç tipi ve toplumsal farklılıkların yanında mekânsal farklılıkların da göz önüne alınması elzemdir. Zira ister yönetilsin isterse yönetilmesin göç sebep ve sonuçları itibariyle mekân temelli bir olgudur ve bir şekilde mekânı şekillendirmektedir.

Günümüzde hem bu modellerin oluşumunda hem de uygulanmasında Göç İdaresi Müdürlüğü'nün çatı kurum olarak vazife alması gereklidir. Kurum sadece dış göçlere yönelik faaliyet göstermemeli, iç göçlerle ilgilenen birimlere de sahip olmalıdır. Gerek kurumsal ve hukuki yapı gerekse oluşturulacak göç modelleriyle, anlık göç yönetim anlayışından vazgeçilerek kapsamlı ve bütünlük göç yönetimine geçilmelidir.

KAYNAKÇA

- Abadan-Unat, N. (2006), Bitmeyen Göç-Konuk İşçilikten Ulus-Ötesi Yurttaşlığa. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Akalın, Ş. H., Toparlı, R. ve Argunşah, M. vd. (2011), Güncel Türkçe Sözlük. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Berry, J. W. (1997), "Lead Article Immigration, Acculturation, and Adaptation" *Applied Psychology: An International Review*. 46 (1). 5-68. Queen's University, Ontario, Canada.
- Berry, J. W., Phinney, J., S., Sam, D., L. & Vedder. P. (2006), "Immigrant Youth: Acculturation, Identity, and Adaptation", *Applied Psychology: An International Review*, 55 (3), 303-332.
- Berry, J., W. (2013), "Intercultural Relations in Plural Societies: Research Derived From Multiculturalism Policy", *Acta De Investigación Psicológica*, 3 (2), 1122 – 1135. Unam Facultad De Psicología, Queens University.
- Doğanay, H. (2014), Türkiye Beşeri Coğrafyası, Ankara: Pegem Akademi.
- Erder, S. (2014), "Türkiye'de Değişen Siyasal Konjonktür, Değişen Göç ve İskân Politikaları", Editörler; İçduygu, A., Erder, S. ve Gençkaya, Ö.F. Türkiye'nin Uluslararası Göç Politikaları, 1923-2023: Ulus Devlet Oluşumundan Ulus-Ötesi Dönüşümlere. (s: 77-137). İstanbul: MiReKoç Proje Raporları. TÜBİTAK Proje No: 106K291, Eylül 2009.
- Göregenli, M. ve Karakuş, P. (2014), "Göç Araştırmalarında Mekân Boyutu: Kültürel ve Mekânsal Bütünleşme", *Türk Psikoloji Yazıları*. 17, (34), 101-115.
- Göregenli, M. (2015), Çevre Psikolojisi: İnsan-Mekân İlişkileri, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Geiger, M., and Pécoud, A. (2010), "The Politics of International Migration Management", Palgrave Macmillan, s:1-20
- Ghosh, B. (2015), Managing Migration: Whither the Missing Regime? Draft Article of the Migration Without Borders Series. UNESCO. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000139149> (Erişim Tarihi: (15.01.2020).
- Harvey, D. (2013), Sosyal Adalet ve Şehir, (Çev.:Mehmet, Morali) İstanbul: Metis Yayınları.
- IOM, (2013), Uluslararası Göç Hukuku Göç Terimleri Sözlüğü, (Edit.Richard Perruchoud ile Jillyanne Redpath Cross) Uluslararası Göç Örgütü (IOM) Yayınları, No 31, http://www.goc.gov.tr/files/files/goc_terimleri_sozlugu.pdf (Erişim Tarihi: 19 Eylül 2019).
- İçduygu, A. ve Biehl, K. (2012), "Türkiye'ye Yönelik Göçün Değişen Yörüngesi", Derleyen: İçduygu, A. Kentler ve Göç Türkiye, İtalya, İspanya. S:9-72. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Jensen, A. H. (2017), Coğrafya; Tarihi, Felsefesi ve Temel Kavramlar, (Çev.:Erdem, Bekaroğlu; Ömer Faik, Anlı; Hatice Turut ve Suat Tuysuz), İstanbul: İdil Yayıncılık.
- Lalli, M. (1992), "Urban-Related Identity: Theory, Measurement and Emprical Findings", *Journal of Environmental Psychology*, 12, 285-303.
- Lefebvre, H. (2014), Mekânın Üretimi, (Çev.:Işık, Ergüden). İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Südaş. İ. (2012), "Avrupa Ülkelerinden Türkiye'nin Batı Kıyılarına Yönelik Göçler: Marmaris Kuşadası ve Ayvalık İlçelerinde Karşılaştırmalı Bir Araştırma". Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı Beşeri ve İktisadi Coğrafya Bilim Dalı. Yayımlanmamış Doktora Tezi, İzmir.
- Taras, V. (2007), Instruments for Measuring Acculturation. Alberta, Canada: University of Calgary; 2007. Unpublished manuscript, Retrieved October 1, 2008, from http://ucalgary.ca/~taras/private/Acculturation_Survey_Catalogue.pdf.
- Tekeli, İ. (2013), Göç ve Ötesi, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Tümertekin, E. ve Özgüç, N. (2009), Beşeri Coğrafya, İnsan, Kültür, Mekân, İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Uysal. A. (2014), "Londra'da Türk Varlığı Mekân ve Aidiyet", İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.

ARŞİVLER

- BCA; Bakanlar Kurulu Kararı Kataloğu (1924-1944) Başbakanlık Muamelat Genel Müdürlüğü Kataloğu (1924-1951) Başbakanlık Toprak ve İskân Genel Müdürlüğü Kataloğu.
- BCA, Toprak İskân Genel Müdürlüğü Kataloğu 272 10.0.19/http://www.mevzuat.gov.tr72.2.30.
- BCA;030-18-01-02;161,34,s:10 (Trabzon'dan heyelan nedeniyle iskân edilecekleri alanın belirlenmesine ilişkin belge 26/6/1961 tarihli belge) BCA;030-18-01-02;181,68,s:18.
- BCA; Başbakanlığın 24 Nisan 1985 gün Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği MGSB: 0730.1-7-85 Sayılı Direktifi. (5 Aralık.1985).
- Hatay Valiliği Şehircilik ve Çevre İl Müdürlüğü Arşivleri.

İNTERNET

- <http://www.resmigazete.gov.tr/> 1923'ten günümüze çıkarılan iskân kanunları, (14.06.1934 tarihli, 2510 Sayılı İskân Kanunu), (2510 Sayılı Kanun'a getirilen 19.10.1960 tarihli, 105 Sayılı Ek Kanun) (2510 Sayılı Kanun'a getirilen 16.06.1970 tarihli, 1305 Sayılı Ek Kanun) (19.9.2006 tarihli 5543 Sayılı Kanun) . Erişim Tarihi:15.12.2016.
- <http://www.resmigazete.gov.tr/> (2013 tarihli, 6458 Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu). Erişim Tarihi. 15.12.2016.
- <http://www.goc.gov.tr>
- www.tuik.gov.tr

EXTENDED ABSTRACT

This study investigated the negative effects of the 1960-2007 settlement process, with its legal infrastructure, in Amik Plain and its surroundings (Hatay), its implementation by authorized institutions, and the deficiencies in record keeping procedures on the cultural adaptation and spatial belonging of communities.

Migration management is more of a concept based on public administration with legal, administrative and political dimensions, but it is also related to human geography in terms of cultural, social, economic, symbolic, political and informatics effects in space. Considering its effects on cultural adaptation and spatial belonging in particular, its role in solving or reducing migration problems cannot be overlooked.

The concept was first developed by Bimal Ghosh at the request of the Swedish government and the UN global governance commission. The concept used for both domestic migration and international migration covers all human mobility, including refugees. Migration is defined as an attempt to make it orderly, predictable and manageable that will benefit all stakeholders. The concept is defined in the IOM Glossary on Migration as “*managing the entry and presence of foreigners within the borders of the State and the protection of refugees and others in need of protection. It refers to “a planned approach to the development of policy, legislative and administrative responses to key migration issues.”*”

Cultural adaptation is a dynamic process involving reactionary elements such as integration into the new space or culture that individuals and communities encounter due to relocation, as well as integration into social, economic and political developments that individuals and communities experience depending on the internal dynamics of their existing spaces. In this respect, cultural adaptation is a concept that refers not only to the adaptation of the community or individuals to other cultures, but also to the adaptation of the individual to the space thanks to the cultural acquisitions of the individual. It is possible to say that multiple indicators are taken into account in the literature when determining cultural adaptation. The first of these is monumental spaces, which, in the literature, correspond to collective social phenomena, rather than individualism, which indicate the belonging of individuals and reflect more accurately their reality with their own rituals.

Other indicators of cultural adaptation have been defined as whether individuals should maintain their pre-migration eating and drinking habits, the rituals that are valued, intergenerational transfer and the language they speak, who they spend time with and whether they follow their places of origin through mass media, and the attitudes towards marital choices.

Spatial belonging refers to an emotional connection established as a result of life experiences. It is the individuals' development of belonging related to the sense of identification with the space through spatial experiences that plays a role in the spatial belonging, rather than connectivity or being connected.

When approached geographically in a holistic sense, spatial belonging and cultural adaptations of migrants are shaped by a number of variables such as migration patterns, socio-demographic characteristics, whether or not they are a community, and the socio-cultural structures of the spaces they come out from and head for. While these variables play a role as effective factors on their own, they can turn into positive or negative factors related to migration management. Migration management plays a key role here. As a matter of fact, the present study has significance at this point that it attempts to raise awareness about the negative effects of deficiencies in migration management on cultural adaptation and spatial belonging through the mentioned variables.

The research area consisted of the neighborhoods of Akçaova (Antakya), Aydınlı, 408 Evler, Özyörük (Kırıkhan), Buhara (Hassa) and Tayfur Sökmen (Reyhanlı), which correspond to the Amik Plain and its surroundings in Hatay, and are administratively located within the boundaries of Antakya, Hassa, Kırıkhan and Reyhanlı district, formed during the 1960-2007 settlement process. The study was conducted based on the population who were resettled here and had a network of numbers, consciousness and relationships to form a community.

Most of the data was primarily derived from two-year in-depth interviews conducted with communities by means of participant observation and ethnographic method. In this context, a sample of 93 people from the communities mentioned above was determined by using purposeful, stratified, and snowball sampling methods.

In addition, due to the resettlement situation, data records from the institutions such as the Provincial Directorate of Environment and Urban Planning, Provincial Directorate for Natural Disasters, Prime Ministry State Archives (BCA) and Hatay Provincial Directorate of Turkish Statistical Institute (TurkStat) were also used to monitor the migration process. The records that make up the secondary data in the study were analyzed through document analysis and used in comparison with the primary data obtained from the field.

Initially, the settlement process was based on the settlement Law No. 2510. The general framework of the settlement was determined by this law until 2006, although amendments were introduced to the law No. 2510 in various periods and revised again.

Although it was attempted to carry out and manage the settlement process in accordance with the law, it is worth noting that there were many problems. First of all, the settlement was not planned by taking into account the quantitative and qualitative characteristics of the space and the population settled. It is possible to notice the deficiencies such as *inadequate planning and inadequate guidance in the migration management, inadequacy in the follow-up and control of the process, lack of migration records*.

While it is possible to talk about multiple factors affecting the cultural adaptation and spatial belonging of the communities settled, the planning and management of migration plays a key role here. Indeed, numerous problems were identified in the field due to the lack of immigration management. These include *adaptation problems for agricultural products and culture, insufficiency of agricultural areas compared to household size, incompatibility of residential areas and economic activities, long distances between residential and agricultural areas, inadequacy and incompatibility of houses with respect to household size, problems of adaptation to the local climate and the issue of othering arising from socio-cultural integration problems*. As a cumulative result of the problems, it is noteworthy that there is *an increase in trends in migrations with no specific route in migrants suffering from spatial belonging*.

Although the results of the study appear to be limited to Hatay, they can be seen in many settlements in Turkey. In this sense, in a country, like Turkey, where there are various problems concerning domestic migration, it would not be acceptable to limit the concept of migration management only by addressing it at international level. We believe that the in Turkey concept and practices of migration management should be expanded to include domestic migrations so that it can be more functional.

Keywords- *Migration Management, Settlement, Cultural Adaptation, Spatial Belonging, Hatay.*